

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja

Identitet i različitost u odgoju i obrazovanju

Znanstveno-stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem

KNJIŽICA SAŽETAKA

Zadar, 21. - 23. rujna 2017.

Organizator

Sveučilište u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja

Programski odbor

prof. dr. sc. Dijana Vican, Sveučilište u Zadru

prof. dr. sc. Mira Klarin, Sveučilište u Zadru

izv. prof. dr. sc. Smiljana Zrilić, Sveučilište u Zadru

izv. prof. dr. sc. Robert Bacalja, Sveučilište u Zadru

izv. prof. dr. sc. Teodora Vigato

doc.dr.sc. Diana Nenadić – Bilan

doc.dr.art. Saša Živković

doc.dr.sc. Zoran Škoda

dr. sc. Tomislav Košta

izv. prof. dr. sc. Vlasta Hus, Pedagoški fakultet, Maribor

izv.prof.dr.sc. Josip Ivanović, Učiteljski fakultet, Subotica

prof. dr. sc. Laszlo Varga, University of West Hungary, Sopron

prof. dr. sc. Živko Gorjanac, Visoka škola Józsefa Eötvösa, Baja

dr.sc. Johann Pehofer, Pädagogische Hochschule Burgenland, Eisenstadt

Paolo Somigli, Libera Università di Bolzano, Bolzano

izv.prof.dr.sc. Mojca Jurišević, Univerza v Ljubljani, Ljubljana

Jasmina Matešić, prof., Osnovna škola Krune Krstića, Zadar

Marijana Miočić, prof., Dječji vrtić Radost, Zadar

Organizacijski odbor

izv. prof. dr. sc. Smiljana Zrilić

izv. prof. dr. sc. Ivica Vigato

doc. dr. sc. Maja Cindrić

doc. dr. sc. Slavica Šimić Šašić

doc. dr. sc. Katarina Ivon

doc. dr. sc. Slavica Vrsaljko

doc. dr. sc. Tamara Kisovar –Ivanda

doc. dr. sc. Violeta Valjan Vukić

dr. sc. Tomislav Košta

dr. sc. Donata Vidaković Samaržija

dr. sc. Ante Delić

Karmen Travirka Marčina, prof.

Snježana Habuš Rončević, prof.

Emilija Matassi Botunac, mag. turism. cult.

PLENARNA IZLAGANJA

Identitet i različitost: interkulturalni pristup odgoju i obrazovanju

Vesna Bedeković

Interkulturalizam kao suvremeni koncept koji je otvoren za stalna propitivanja i prilagodbe svoju primjenu temelji na provedbi interkulturalnih načela i promicanju vrijednosti interkulturalizma. Škola, odnosno odgoj i obrazovanje pritom postaju interkulturalni medij u funkciji promocije različitih identiteta, kultura, religija, svjetonazora i stilova života. U radu se analizira problematika interkulturalnoga pristupa odgoju i obrazovanju s naglaskom na promišljanje širokoga konteksta interkulturalnosti unutar kojega se definiraju, poštuju i prihvaćaju sve različitosti u najraznovrsnijim pojavnim oblicima koji variraju s obzirom na specifičnost društvene sredine. Komunikacija među kulturno različitim učenicima pritom zahtijeva svijest o različitim kulturnim perspektivama i spremnost na uočavanje, prepoznavanje, prihvaćanje i uvažavanje različitih identiteta, temeljenu na stečenoj interkulturalnoj kompetenciji kao osnovnoj pretpostavci uspostavljanja učinkovite interkulturalne komunikacije među svim sudionicima odgojno-obrazovnoga procesa.

Ključne riječi: identitet, različitost, interkulturalna kompetencija, interkulturalna komunikacija, interkulturalni odgoj i obrazovanje

Različitosti u odgoju i obrazovanju i suvremeni izazovi

Jasminka Zloković

Odgoj je fenomen koje poznaju sve civilizacije. Mnoštvo različitih pristupa i teorija koje nude različite odgovore u vezi fenomena odgoja nadasve upućuju na njegovu kompleksnost. Svjesni mnogih otvorenih pitanja o odgoju na koja nisu iznađeni (univerzalni) odgovori autorica u ovome radu iznosi činjenice koje upućuju na nedovoljnu pozornost mikro i makro razine jednom od najvažnijih stupova humanog i socijalnog razvitka – odgoju (i obrazovanju). Čini se neminovnim postaviti pitanje roditeljima, ali nadasve kreatorima (socijalne) politike i “normi” svakodnevnog “suvremenog” svijeta - može li današnje društvo primjereno ljudskom dostojanstvu odgovoriti trenutnim izazovima na svim planovima života marginalizirajući važnost odgoja i prihvaćanja različitosti djece (i odraslih) kao proklamiranih ciljeva humanog razvoja svake osobe i jednog od “strateških” humano-razvojnih rješenja različitih “kriza”.

Ključne riječi: odgoj, djeca, roditelji, različitost, društvo, (ne)diskriminacija.

Obrazovni sustav i izgradnja nacionalnog identiteta Hrvata u Mađarskoj

Stjepan Blažetin

U izgradnji i očuvanju nacionalnoga identiteta značajnu ulogu igraju škole, odnosno cjelokupni obrazovni sustav. Pored obitelji, uže zajednice i kulturnih udruga za očuvanje nacionalne kulture potrebne su i institucije kao što su: škole, znanstvene ustanove, mediji, nakladnici, muzeji, kazališta, izložbeni prostori itd. Ukoliko neki od spomenutih elemenata nedostaje, očuvanje nacionalnoga identiteta, naročito u manjinskoj situaciji, postaje teže, katkad i nemoguće. Kod nacionalnih manjina često se prenaplašava uloga folkloru jer kultura koju prenosi školski sustav države u kojoj nacionalna manjina obitava, može djelovati strano.

Uloga obitelji u predaji materinskoga jezika i formiranju nacionalnoga identiteta među Hrvatima u Mađarskoj, osim pojedinačnih slučajeva, sve više slabi. Ova se „zadaca” u posljednje vrijeme prebacuje na obrazovne ustanove i druge institucije nacionalnih manjina. U tom je smislu uloga hrvatskih udžbenika u izgradnji nacionalnoga identiteta Hrvata u Mađarskoj od iznimnoga značenja. Kroz konkretne primjere rad će pokušati osvjetliti težinu problema.

Ključne riječi: nacionalni identitet, nacionalne manjine, obrazovni sustav, hrvatski udžbenici

Slični, a opet različiti... – analiza odnosa između osobina ličnosti, smisla za humor i stavova prema primjeni humora u radu odgajatelja

Sanja Tatalović Vorkapić

Premda značajan broj temeljnih dokumenata iz domene ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja ističe važnost ličnosti odgajatelja, koja u okviru implicitne pedagogije igra važnu ulogu u radu s djecom predškolske dobi, nedostaju sustavna, objektivna i pouzdana istraživanja. Stoga je osnovni cilj rada prikazati dosadašnja istraživanja osobina ličnosti odgajatelja, te analizirati njihov odnos sa smislom za humor i stavovima prema primjeni humora u radu s djecom predškolske dobi. Istraživanjem je obuhvaćen uzorak od 202 odgajatelja iz 13 dječjih vrtića u Primorsko-goranskoj županiji. Primijenjene su tri skale: kratka skala od deset čestica koja mjeri „Velikih pet“ dimenzija ličnosti; skala smisla za humor koja mjeri šest dimenzija, te anketa za ispitivanje stavova prema važnosti primjene humora u radu s djecom. Rezultati su potvrdili pretpostavku o značajnoj pozitivnoj povezanosti svih dimenzija ličnosti s pojedinim dimenzijama smisla za humor kao i s pozitivnim stavovima prema primjeni humora u radu s djecom. Glavni efekti sedam regresijskih analiza pokazali su se značajnima, te se u radu analiziraju specifični doprinosi pojedinih osobina ličnosti. Zaključno, ova studija pruža kvalitetne smjernice za unapređenje odgajateljske prakse, oblika stručnoga usavršavanja i studijskih programa, ali otvara i pojedina istraživačka pitanja za buduće studije.

Ključne riječi: odgajatelji, osobine ličnosti, smisao za humor, stavovi, humor u radu s djecom

IZLAGANJA

Izazovi neuroznanosti – novi pristupi u učenju

Narcisa Jagnjić
Siniša Opić

Analizirajući nove spoznaje do kojih se došlo u istraživanju mozga pomoću najnaprednijih tehnoloških inovacija, znanstvenici bolje razumiju procese učenja. Mogu ih pratiti, potvrditi područje njihovog nastajanja, ali i dokazati njihovu interakciju. U skladu s tim novim spoznajama preispituju se i promišljaju sve poznate metode učenja, te je nastala nova disciplina u znanosti koja polazi od mozgu primjerenih strategija učenja. Obrazovna neuroznanost omogućila je simbiozu biologije, neurologije, kognitivne psihologije, pedagogije i didaktike. Koherentnost navedenih znanosti dovodi do zaključka da je važno razumijevanje ovih spoznaja koje imaju odlučujući utjecaj za napredak i razvijanje novih strategija učenja u radu s djecom. Objašnjavanjem načina kako genetsko nasljeđe i formirano okruženje utječe na procese učenja i kako odgojitelji i učitelji mogu u skladu s tim unaprijediti svoju praksu. Interdisciplinarnost obrazovnog sustava i prakse, te istraživanja u obrazovnoj neuroznanosti i neurodidaktici doprinose boljem razumijevanju i napretku metoda učenja i načina razumijevanja kako poboljšati učenje. Cilj rada je pobuditi i približiti dionicima odgojno-obrazovnog procesa promišljanje o povezanosti obrazovne neuroznanosti s interdisciplinarnom praksom.

Ključne riječi: strategije učenja, obrazovna neuroznanost, neurodidaktika, interdisciplinarna praksa

Mogući utjecaji i poticaji odgojitelja za izgradnju identiteta kod djece u ranom djetinjstvu

Ligija Krolo

Još od 1980-ih godina naglašava se utjecaj vrtića na izgradnju identiteta djeteta, posebno zbog prihvatanja stava da djetinjstvo i dijete nisu samo dio čovjekova razvoja, već i posebno razdoblje. Vrtić, tj. odgojitelj postaje sukoordinatorka izgradnje identiteta djeteta kroz izmjenjivanje kompenzatorske i partnerske uloge. Poticanje individualnosti, socijalizacije, pravo izbora aktivnosti, samostalnosti, izražavanje želje i interesa djeteta u vrtiću, poticanje različitosti kao baze identiteta traži i pravilno odgojiteljevo vođenje ovih aktivnosti kako bi se ostvarili pozitivni učinci koji su ujedno i glavni ciljevi odgoja i obrazovanja 21. stoljeća. Koja su to „pravilna vođenja“ odgojitelja (čiji identitet nije sukladan onom koji službena predškolska pedagogija ili dječja pedagogija/psihologija potiču) koja mogu poticati izgradnju identiteta djeteta? Odgojitelj mora poznavati različite metode i pristupe u radu s djecom. Primjena tih metoda i pristupa na svako pojedino dijete trebala bi pomoći djetetu prevladati različitosti njegovih specifičnih osobina i zahtjevnih pravila i ciljeva koja traži društvo. Još je uvijek glavni cilj odgoja i obrazovanja pomoći djetetu da odraste u zdravu i sretnu osobu na zadovoljstvo roditelja i društva.

Ključne riječi: učitelj, odgojitelj, identitet, individualnost, različite metode i pristupi odgoju

Odgoj glazbom za kulturnu različitost

Vesna Svalina

Budući da živimo u vremenu globalizacije kada je sasvim normalno i uobičajeno susretati se s različitim kulturama, i škola bi trebala biti mjesto na kojemu će se učenike poticati na razumijevanje, razmjenu i poštivanje kulturnih različitosti, odnosno mjesto na kojemu će se ostvarivati interkulturalni odgoj i obrazovanje. Na takav pristup upućuje nas i Nacionalni okvirni kurikulum u kojemu je interkulturalizam izdvojen kao posebno načelo, a njegova primjena očekuje se na svim odgojno-obrazovnim razinama. U ovom smo radu posebnu pažnju usmjerili na pitanje mogućnosti odgoja glazbom za poštivanje kulturnih različitosti u srednjim glazbenim školama. Želja nam je utvrditi koliko se često učenici takvih škola susreću s različitim kulturama u okviru instrumentalne nastave i nastave zbora te koje su kulture pritom najzastupljenije. Do podataka smo došli analizom glazbenih programa s državnih natjecanja na kojima su sudjelovali učenici srednjih glazbenih škola. Riječ je o programima koji su izvedeni na natjecanjima u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje i Hrvatskog društva glazbenih i plesnih pedagoga u sljedećim disciplinama: gudački i puhački instrumenti, harfa, harmonika, udaraljke i zbor.

Ključne riječi: kultura, interkulturalizam, srednje glazbene škole, instrumentalna nastava, zbor

Identitet i različitost u odgoju i obrazovanju - socijalna distanca prema različitim kategorijama invaliditeta s obzirom na različita sociodemografska obilježja studenata

**Mira Klarin
Ivana Sučić Šantek**

Jedna od vrlo važnih aktivnosti Studentskoga savjetovišta je pružanje potpore studentima s invaliditetom. Potpora studentima s invaliditetom odnosi se na osiguranje jednakoga pristupa obrazovanju bez diskriminacije. Prilagodba studiranja nikako se ne odnosi na promjenu kriterija, odnosno akademskih standarda, ona se odnosi na prilagodbu sukladno individualnim potrebama i to u skladu sa smjernicama koje su proizašle iz Tempus projekta Edu-Quality u koje je naše Sveučilište bilo uključeno. Prema usvojenim kriterijima (usklađenima s nizom nacionalnih i internacionalnih propisa) student s invaliditetom je onaj koji ima: oštećenja vida, oštećenja sluha, motoričke poremećaje, kronične bolesti, specifične teškoće učenja te psihičke bolesti i poremećaje. Cilj je istraživanja bio utvrditi informiranost studenata o različitim kategorijama invaliditeta te procijeniti socijalnu distancu u odnosu prema osobama s invaliditetom u kontekstu sociodemografskih obilježja studenata (spol, studij, veličina mjesta odakle dolaze, iskustvo koje imaju u odnosu na osobe s invaliditetom ili pak osobno iskustvo invaliditeta). Istraživanje je provedeno na uzorku od 500 studenata Sveučilišta u Zadru, a primijenjena je Bogardusova skala socijalne distance te su prikupljeni relevantni sociodemografski podaci. U radu će se interpretirati dobiveni rezultati s obzirom na sociodemografska obilježja sudionika istraživanja.

Ključne riječi: identitet, različitost, osobe s invaliditetom, socijalna distanca

Identitet i različitost u odgoju i obrazovanju - odnos između životnih vrijednosti, poštovanja i socijalne distance studenata prema osobama s invaliditetom

**Slavica Šimić Šašić
Ivica Milanja**

Cilj je istraživanja bio ispitati odnos između životnih vrijednosti, poštovanja i socijalne distance studenata prema osobama s invaliditetom. Preciznije, željeli smo ispitati razlike u životnim vrijednostima i poštovanju studenata prema osobama s invaliditetom s obzirom na sociodemografske karakteristike studenata (spol, studij, mjesto življenja, iskustvo u odnosu na osobe s invaliditetom). Također smo željeli ispitati povezanost i mogućnost predikcije socijalne distance na temelju životnih vrijednosti i poštovanja prema studentima s invaliditetom. U istraživanju je sudjelovalo 500 studenata Sveučilišta u Zadru. Primijenjeni su sljedeći mjerni instrumenti: inventar životnih vrijednosti, skala poštovanja prema osobama s invaliditetom i Bogardusova skala socijalne distance.

Ključne riječi: identitet, različitost, socijalna distanca, osobe s invaliditetom

Prostorno i materijalno okruženje kao okosnica identiteta vrtića

**Violeta Valjan Vukić
Smiljana Zrilić
Ivana Ivetić**

Prostorno i materijalno okruženje za učenje u velikoj mjeri utječe na sva područja razvoja djece. Kreiranje poticajnoga okruženja, u kojem djeci nudi različite razvojno-primjerene materijale, odgojitelj potiče kroz samostalno i grupno istraživanje, igru, raznovrsne izvore informacija i interakcije s drugom djecom i odraslima. Na taj način svaki vrtić stvara svoju specifičnu kulturu i razvija svoj identitet.

Ključne riječi: prostorno i materijalno okruženje, dijete, odgajatelj, vrtić, identitet

Inkluzivna kultura škole

Edina Nikšić Rebihić

Kulturu škole čini skup vrijednosti glavnih aktera u školi koje se prožimaju, djelomično asimiliraju i akomodiraju, kreirajući jedinstven sustav vrijednosti karakterističan za određenu školsku zajednicu. Rad, između ostaloga, obuhvaća definiranje školske kulture, njeno usvajanje i kreiranje. Cilj je ovog rada ispitati mišljenje nastavnika o inkluzivnoj kulturi njihove škole. Koristeći fokus grupe s nastavnicima jedne osnovne škole dobili smo sljedeće rezultate. Nastavnici su pokazali visok stupanj prihvaćanja različitosti u školi osvrćući se na važnost već postojećih vrijednosti koje škola njeguje. Izdvojili su da nisu svjesni koliko u nastavnom procesu mogu utjecati kroz skriveni kurikulum, ali i činjenicu da su školski uspjeh i opće vladanje učenika karakteristični za neke razrednike. Nastavnici ocjenjuju pozitivnim odnose prema učenicima, dok smatraju da u nastavnom kolektivu ima pojedinaca koji narušavaju ozračje u školi. Napomenuli su da se tijekom školske godine ne pridaje jednaka pozornost praznicima svih učenika, nego samo dominantnoj skupini. Odgovor na društvene izazove treba biti suvremeni koncept škole koja prihvaća i promovira različitost u odgoju i obrazovanju, poštujući spektar identiteta svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa.

Ključne riječi: nastavnik, odgojnost nastave, različitost, skriveni kurikulum, školska zajednica

Oblikovanje socijalnoga identiteta djece s ponašajnim teškoćama u dječjem vrtiću

Esmeralda Sunko

Klasične igračke i igre sve više ustupaju svoje mjesto plastičnim i elektronskim igrama koje ubrzavaju razvoj kognitivnih funkcija, ali i značajno usporavaju razvoj emocionalnih funkcija i nekih aspekta socijalnih odnosa. Promatranjem i praćenjem dječje igre u waldorfskom vrtiću analizirani su nastali procesi za vrijeme izrade ručno rađenih igračaka koje se koriste u segmentu waldorfske pedagogije. Tijekom godine dana, koliko je trajalo ovo akcijsko istraživanje, svakodnevno su se pratile karakteristike razvoja socijalnih odnosa i identiteta u grupi djece u kojima su i dvoje djece s ponašajnim i emocionalnim teškoćama. U aktivnostima izrade igračaka i igre s njima, posebno su se izdvojile kategorije etičnosti, solidarnosti i tolerancije djece u komunikaciji s drugom djecom. Ove kompetencije odnosile su se na uspješno interpersonalno, socijalno funkcioniranje, bez gubljenja osobnih identiteta. Istraživanje pokazuje da se procesom ručne izrade igračaka i igrom s njima povećavalo samopouzdanje, motorička spretnost, imaginacija i obogatili jezični pojmovi kod djece. Posebno su značajni rezultati igranja s nestrukturiranim ili malo strukturiranim igračkama. Mogućnost osobnoga dječjeg stvaralaštva u izradi igračaka i transformacija igračaka kroz igru, utjecale su na promjene ponašanja djece s ponašajnim teškoćama.

Ključne riječi: kurikulumi, autonomija, socijalna dobrobit, waldorfska pedagogija, igračke

Školska integracija iz perspektive učenika – primjer grada Vukovara

Marija Buterin Mičić
Andrijana Miličević

Republika Hrvatska prema etničkom sastavu stanovništva predstavlja multikulturalnu zemlju koja teži izgradnji dijaloga među kulturama. Međutim, podijeljenost koja postoji između određenih skupina na društvenoj razini se reflektira u svakodnevnom životu djece i mladih. Tomu su doprinijela ratna razaranja čije su posljedice vidljive i danas, osobito u istočnom dijelu Hrvatske. Odvojeno školovanje djece različitih narodnosti, s jedne strane predstavlja rezultat priznavanja prava na obrazovanje na jeziku i pismu manjine, a s druge strane otežavajuću okolnost za ohrabrivanje dijaloga između većinske i manjinske kulture za uspostavljanje međuetničkoga kontakta u školskom okruženju. U takvom kontekstu, postavlja se pitanje u kojoj mjeri se djeca pripremaju za zajednički život u kulturno pluralnom okruženju. Cilj je istraživanja bio ispitati stavove učenika viših razreda osnovnih škola u gradu Vukovaru prema zajedničkom školovanju djece različitih narodnosti. Problematika je razmotrena s obzirom na određena sociodemografska obilježja (spol, narodnost, obrazovanje roditelja), školski uspjeh te postojanje (učestalost i kvalitetu) međukulturalnoga kontakta. Polazeći od dobivenih rezultata u radu se razmatraju pretpostavke i s njima povezani izazovi u izgradnji pozitivnih stavova učenika prema školskoj integraciji pripadnika različitih kultura u kontekstu kurikulumskih promjena.

Gljučne riječi: škola, interkulturalizam, multikulturalizam, različitost, stavovi

Učiteljeva samoprocjena kvalitete odgojno - obrazovnoga rada

Anna Giugno Modrušan

O školstvu se svakodnevno govori, a razlog tomu je što se neprestano mijenja. Mijenja se uloga učitelja i učenika u samom razredu. Radi prilagodbe novim okolnostima u obrazovanju, učiteljima je potreban sve veći broj različitih kompetencija. Kvalitetno poučavanje gradi se uz pomoć povjerenja, vjere u učenika i njegove mogućnosti, dvosmjernom komunikacijom, pozitivnim pedagoškim ozračjem, suradnjom i timskim radom. Cilj je istraživanja bio utvrditi kako učitelji procjenjuju kvalitetu svog odnosa prema poučavanju te provjeriti postoji li povezanost sa sociodemografskim varijablama. Korištena je adaptirana verzija „Skale učiteljeve samoprocjene kvalitete odgojno-obrazovnog rada“. Dobivena je jednofaktorska struktura dobre pouzdanosti ($\alpha=,875$). Rezultati ukazuju da učitelji pokazuju kvalitetan odnos prema radu tj. u poučavanju usmjerenom na dijete. Nije utvrđena povezanost procijenjene kvalitete odgojnog-obrazovnog rada niti s dobi, spolom te mjestom rada, dok s godinama radnog staža i stručnog usavršavanja postoji. Također, nisu dobivene razlike u procjeni kvalitete svog odgojnog-obrazovnog rada između učitelja razredne i predmetne nastave. Svaki je učitelj suočen sa svojim odgovornostima i stručnim zadaćama, stoga unapređenje kvalitete rada učitelja zavisi o nizu međusobno povezanih elemenata.

Gljučne riječi: profesionalna kompetentnost, kvalitetno proučavanje, suvremena škola, uloga učitelja

Prepoznaju li učitelji anksioznost kod učenika?

Slavica Šimić Šašić
Maja Stavljenić

Anksioznost je jedna od najrasprostranjenijih pojava i najčešći psihički poremećaj dječje, ali i adolescentne dobi koji ima velik utjecaj na djetetovu funkcionalnost u školi. Uobičajena je emocionalna reakcija koja za većinu djece predstavlja dio svakodnevnoga života. No u slučajevima kada se javi u intenzivnom obliku i dugo traje, anksioznost postaje ometajuće stanje izrazito neugodnoga karaktera. Promjene na tjelesnom, ponašajnom i emocionalnom planu međusobno su u vezi s kognitivnim aspektom što se očituje i kao smanjena sposobnost učenja i reprodukcije znanja. Rijetka istraživanja pokazuju da učitelji nedovoljno dobro prepoznaju anksioznost učenika. Razlog leži u činjenici da je jedna od tipičnih reakcija anksioznosti maskiranje, kompenziranje anksioznosti kroz nemir, drskost, nedisciplinu i agresiju. Teško prepoznavanje anksioznosti kod učenika stvara problem adekvatnoga reagiranja učitelja. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati prepoznaju li učitelji razredne nastave simptome anksioznosti kod svojih učenika, kakve stavove imaju prema anksioznim učenicima, te kako se osobno nose s učeničkom anksioznošću. U istraživanju je sudjelovalo 59 učitelja razredne nastave. Primijenjen je upitnik koji je uključivao 5 kratkih opisa djece sa simptomima anksioznosti, ček lista simptoma anksioznosti i skala stavova prema anksioznim učenicima. Dodatno su učitelji pitani kako se nose s anksioznošću svojih učenika. Rezultati su pokazali da učitelji imaju pozitivan stav prema anksioznim učenicima, ali i da imaju određene teškoće u prepoznavanju anksioznih simptoma kod učenika. Također smatraju da učitelji trebaju dodatnu edukaciju o problemima anksioznih učenika.

Ključne riječi: anksioznost, učitelji, učenici, emocionalne reakcije, kognitivni aspekt, simptomi anksioznosti

Razvoj učenika kroz metodičke pristupe dramskim književnim djelima

Marija Bjeljac

Rad se temelji na primjerima i iskustvima iz prakse, a kroz primjenu dijaloške metode (slobodan razgovor, diskusija, polemika), rada na tekstu, demonstrativne metode, praktičnoga rada i radionica, kroz primjenu igrovnih aktivnosti, analitičko-interpretativne metode došlo se do rezultata koji pokazuju da drama u nastavnom procesu ima važnu obrazovnu i odgojnu ulogu u razvoju učenika. Primjena spomenutih metoda kao i principa diferencirane nastave učenicima su omogućili potpuno nov pristup dramskim književnim djelima, kako na polju čitanja i razumijevanja, tako i na polju doživljavanja i analize.

Ključne riječi: Blumova taksonomija, drama, diferencirana nastava, ICT

Metodički pristup izvannastavnim aktivnostima

Lidija Nerandžić Čanda

U radu se razmatraju inovativne metode rada izvannastavnih aktivnosti, praktični savjeti, upute za rad kako nastavnika, tako i učenika. Očekivani ishodi ovako planiranih i realiziranih aktivnosti su: razvijanje kreativnosti, stjecanje dodatnih znanja i vještina, razvijanje mašte, darovitosti, socijalizaciju, kvalitetniju organizaciju slobodnoga vremena, razvijanje samoodgovornosti.

Ključne riječi: dramska, novinarska, recitatorska, lingvistička, lutkarska, knjižnična, literarna sekcija

Identitet i hrvatski udžbenici u Mađarskoj

Silvestar Balić

U istraživanju je hrvatske pisane riječi na području današnje Mađarske u 20. i 21. stoljeću potrebno poseban rad posvetiti hrvatskim udžbenicima, naime oni čine možda najveću skupinu unutar izdanja objavljenih na hrvatskom jeziku, blizu jedne trećine. Njihova uloga je bila ključna u formiranju raznih identitetskih skupina među Hrvatima u Mađarskoj i to zbog školskoga sustava koji je na određenim razinama bio obavezan za cjelokupno stanovništvo tijekom 20. stoljeća. Cilj nam je konkretnim primjerima predstaviti udžbenike i razna pomagala koja su se koristila pri poučavanju hrvatskih učenika u Mađarskoj, s posebnim osvrtom na njihov nacionalni i identitetski sadržaj. Naša je pretpostavka da su suvremeni problemi koji su danas prisutni među Hrvatima u Mađarskoj (kontinuirani pad pripadnika i govornika hrvatskoga jezika) posljedice društvene klime stvorene tijekom 19. i 20. stoljeća u Mađarskoj na koju je uvelike utjecao obrazovni sustav za manjine. Zbog objektivnih razloga predstaviti ćemo udžbenike onih predmeta koji su izravno utjecali na nacionalni identitet zajednice, poput povijesti, zemljopisa, književnosti i drugih, a s obzirom na velik broj takvih izdanja, opisat će se pristupi koji su ovisno o određenim razdobljima dominirali u sadržajima ovih knjiga.

Ključne riječi: Hrvati u Mađarskoj, udžbenici, nacionalni identitet

Različiti pristupi u poučavanju darovitih učenika

Dinko Marin

Temeljne odrednice suvremenoga odgoja i obrazovanja odnose se na uvažavanje različitosti učenika, individualno pristupajući svakom od njih. Spomenuta paradigma posebno se odnosi na djecu i učenike s posebnim potrebama kojima pripadaju i daroviti. Važnu ulogu u prepoznavanju darovitosti imaju odgojno-obrazovni radnici, čija je uloga poticati i razvijati darovitost učenika nudeći im obogaćene nastavne sadržaje. U procesu planiranja sadržaja neophodno je zadovoljiti potrebe darovitih učenika, uvažiti njihove sposobnosti te izbjevati unificiranost odgojno-obrazovnoga procesa. Stoga je važno naglasiti da je u radu s darovitim djecom potrebno koristiti različite pristupe u radu. Cilj rada je dati pregled različitih pristupa u poučavanju darovitih učenika.

Ključne riječi: individualni pristup, daroviti učenici, učitelj, nastavni plan i program, odgojno-obrazovni rad

Različitost i ravnopravnost u matematičkoj učionici

Maja Cindrić

Zahtjevi suvremenoga života postavljaju pred učitelje i nastavnike matematike spretnost u diferenciranju očekivanja i vrednovanja kod svakog učenika. Svaki učenik posjeduje široki spektar sposobnosti, uvjerenja, želja, mogućnosti i interesa. Različitost učeničkih mogućnosti neadekvatnim očekivanjima može dovesti do stagnacije učenikova napretka. Procjena učenikovih sposobnosti u matematici vodi do postavljanja adekvatne razine očekivanja i vrednovanja napretka. S druge strane, suvremena nastava matematike u fokus postavlja problemske zadatke. Praksa pak često ukazuje na to da se problemski zadatci u jednakoj mjeri ne postavljaju pred učenike različitih kognitivnih mogućnosti i da rješavanje problemskih zadataka spada u područje rada s darovitim učenicima čime se u neravnopravan položaj stavljaju ostali učenici. U radu će biti opisan model praćenja i vrednovanja učenika radom na problemskim zadacima otvorenoga tipa. Praćenjem slijeda napredovanja i diferenciranjem aktivnosti kod učenika učitelj je u mogućnosti postaviti visoka očekivanja pred svakoga učenika, čime svaki pojedinac razvija svoje sposobnosti unutar nastave matematike.

Ključne riječi: različitost, ravnopravnost, problemski zadatci, taksonomija

Identitet i(li) različitost – konstruiranje identiteta dječjeg lika u romanu Ulica predaka

Katarina Ivon

Ulica predaka (1980) roman je Sunčane Škrinjarić u kojemu je glavna protagonistica djevojčica Tajana. Radi se o iznimno kompleksnom dječjem liku čije sazrijevanje u okvirima disfunkcionalne obitelji s poprilično poremećenim odnosima čini okosnicu narativne strukture. U kontekstu (de)konstruiranja identiteta glavne junakinje osim važnosti njezine interakcije s ostalim likovima u naraciji, kao zanimljiv segment otkriva se funkcionalnost prostora, odnosno način na koji lik doživljava prostore kojima se kreće te kako mu prostori uzvraćaju. Radi se o značajnom uzajamnom procesu te činjenici kako prostori proizvode osjećaje i ugođaje, ali postaju i objekti u koje se upisuju individualni osjećaji (primjer obiteljske kuće koja reflektira obiteljske odnose te umjesto topline budi strah i nelagodu, selo Gredice – prostor dječje bezbrižnosti, metaforika prostora kazališta i sajmišta itd.)

Gljučne riječi: identitet dječjega lika, dječja književnost, Ulica predaka, Sunčana Škrinjarić

Sat tjelesne i zdravstvene kulture - analiza sudjelovanja učenika s teškoćama

Josipa Kavain

Donata Vidaković Samaržija

Jelena Alić

Cilj: Sustavno provođenje sata tjelesne i zdravstvene kulture (TZK) pozitivno utječe na razvijanje socijalne, mentalne i tjelesne sposobnosti svih učenika pa tako i učenika s teškoćama u razvoju. Cilj je istraživanja bio prikupljanje informacija o uključenosti učenika s teškoćama na satu TZK te njihova reakcija na pojedine kineziološke sadržaje provedene tijekom sata.

Metode rada: Istraživanje je provedeno na uzorku od 129 učitelja osnovnih škola od kojih je 96 radilo s učenicima s teškoćama. Konstruiran je anonimni anketni upitnik kojime se htjelo dobiti uvid u uključenost učenika s teškoćama na satu TZK, te reakciju učenika na pojedine kineziološke sadržaje koji se provode na satu TZK.

Rezultati: Učenici s teškoćama su potpuno (32,29%) ili djelomično (67,71%) sudjelovali na satu TZK. S obzirom na vrstu oštećenja, najmanje su sudjelovali učenici s poremećajem iz autističnoga spektra. Učenici s oštećenjem vida najviše vole sudjelovati u elementarnim, štafetnim i momčadskim igrama, učenici s oštećenjem sluha u momčadskim igrama (50% odgovora), učenici sa sniženim intelektualnim sposobnostima (32,26%) i učenici s teškoćama iz autističnoga spektra (65%) u elementarnim igrama, dok učenici s motoričkim poremećajima u elementarnim i momčadskim igrama.

Zaključak: Prilikom planiranja provedbe sadržaja na satu TZK nužno je voditi se mogućnostima i sposobnostima učenika s teškoćama.

Gljučne riječi: integracija, kineziološki sadržaji, učenici s teškoćama, sat TZK, prilagođenost programa

Književno-jezični sloj udžbenika kao mogućnost promicanja prava životinja

Boris Bakota
Lidija Bakota
Valentina Majdenić

U udžbenicima književnosti za mlađu školsku dob zastupljena su brojna književna (literarna) djela, domaća i strana, animalističke tematike. Slikovnice, basne, priče i pjesme u kojima se spominju zoo-likovi bit će djeci jedno od najzanimljivijih i rado čitanih štiva. U radu će se istražiti u kojoj se mjeri i na koji način u udžbeničkim književnim (literarnim) tekstovima odražavaju vrijednosti usmjerene na zaštitu i prava životinja. S obzirom na postavljeni opći cilj istraživanja, zadatci će istraživanja biti: uočiti pojavnost antropomorfizama i zoomorfizama u udžbeničkim književnoumjetničkim (literarnim) tekstovima, zooretoriku domestikacije (udomaćivanje životinja) s posebnim osvrtom na zoo-vrtove, problematiziranje čovjekova odnosa prema kućnim ljubimcima te će se istražiti zoolingvistički elementi u književnim tekstovima (zooleksemi, usporedbe, metafore i frazemi sa zoonimskom sastavnicom). Istraživački korpus čine udžbenici Hrvatskoga jezika za mlađu školsku dob (od 1. do 4. razreda) tiskanih od 2014. godine do danas.

Ključne riječi: književna ekologija, udžbenik, zoolingvistika

Studija slučaja obiteljske dinamike u odgoju i obrazovanju – primjena teorije kaosa

Aleksandar Halmi

Iako se kompleksna obiteljska terapija već dugi niz godina uspješno provodi u Centru za proučavanje i kontrolu alkoholizma i drugih ovisnosti na odjelu za psihijatriju Kliničke bolnice "Sestre milosrdnice", sustavnih istraživanja evaluacije uspješnosti tretmana nema dovoljno, a posebno nisu primjenjivani novi analitički postupci. Zbog njihovoga nesumnjiva društvenoga i znanstveno-metodološkoga značaja i u našoj zemlji javlja se potreba za obuhvatnijom znanstvenom analizom dosadašnjega metodološkog i spoznajnog dometa. Već površno praćenje naše istraživačke prakse otkriva da se dosad realizirane studije slučaja grupne obiteljske dinamike bitno međusobno razlikuju, kako prema stupnju znanstvene utemeljenosti, tako i prema općoj valjanosti dobivenih rezultata. U članku autor raspravlja o novim tehnikama u proučavanju kompleksne obiteljske dinamike uvođenjem kaosološkoga pristupa.

Ključne riječi: kaos, nelinearna dinamika, logistička funkcija, Lyapunovljevi eksponenti

Primjena digitalnoga teksta u nastavi španjolskoga kao stranoga jezika

Ivana Zovko

Petra Vulić

U radu se daje prijedlog za izradu nastavnih materijala usmjerenih prema razvijanju (inter)dijalektalnih i (inter)kulturalnih kompetencija studenata španjolskog kroz analizu upotrebe specifičnih kolokvijalizama zastupljenih u dva varijeteta španjolskog jezika: meksičkog i argentinskog. Rad obuhvaća korpus odabranih primjeraka popularnih videoblogova iz Meksika i Argentine na temelju kojih se izrađuju didaktički materijali usmjereni na prepoznavanje, analizu i upotrebu jezičnih struktura tipičnih za odabrane varijetete. Proučavanjem i razradom korpusa uočeno je da se korištenjem videoblogova u procesu usvajanja stranog jezika potiču raznovrsna jezična znanja, s obzirom na to da korpus karakteriziraju specifični kolokvijalni konteksti i jezik svojstven mlađoj populaciji govornika, dok je istovremeno riječ o globalnom fenomenu suvremenog oblika komuniciranja. Cilj je istraživanja, razradom materijala i njihovom primjenom, stjecanje komunikacijskih znanja i vještina unutar specifičnog područja usvajanja španjolskog te unutar šireg područja proučavanja komunikacije i jezičnih struktura koje se pojavljuju u digitalnim kontekstima.

Ključne riječi: interdijalektalna kompetencija; interkulturalna kompetencija; kolokvijalizmi; videoblog

Razvojna mapa – ogledalo djetetove jedinstvenosti

Neda Grbin

Razvojna mapa je dokument, ali i vrijedna „slikovnica“ koja prikazuje napredak i promjene u djetetovu razvoju. Također je pokazatelj njegove posebnosti i jedinstvenosti. Sadržaj mape oslikava djetetove emocionalne, socijalne, tjelesne, kognitivne mogućnosti, progovara o različitim obiteljskim kulturama, različitim interesima i iskustvima djece, osobnostima, temperamentu, stilovima izražavanja i učenja, naglašavajući djetetove „jake“ strane. Praćenjem i bilježenjem važnih trenutaka u životu odnosno razvoju djeteta, odgojitelj stvara potpuniju sliku o njemu samome i prilagođava plan i program prema individualnim potrebama i interesima. Na taj način potiče razvoj osobnog identiteta i samopoštovanja djeteta te razvija svijest o vlastitoj vrijednosti u vrtičkoj sredini. Razvojna mapa zadovoljava potrebu roditelja za kvalitetnijom informacijom o djetetovom rastu i razvoju, odgoju i obrazovanju, vrtičkim događanjima, ali i poziva na suradnju i omogućava uspostavljanje partnerskih odnosa. U radu će se prikazati primjer dobre prakse implementiran u dječjem vrtiću Voštarnica u Zadru u kojem su odgajateljice izradom razvojnih mapa „stvorile“ dokumente koji svojim bogatim i raznolikim sadržajem svjedoče o rastu i razvoju svakog djeteta u skupini.

Ključne riječi: razvojna mapa, dijete, odgajatelj, individualno praćenje, samopoštovanje, osobnost, uvažavanje, identitet

Roditeljska opažanja ranih znakova darovitosti: kvalitativna studija

Sanja Skočić Mihić
Danijela Blanuša
Jelena Dragičević

Istraživanja koja se bave složenim fenomenom darovitosti konzistentno pokazuju da je za uspješnu afirmaciju potencijala osoba s visokim sposobnostima važno okruženje u kojem odrastaju. S obzirom na to da prva iskustva djeca stječu u obitelji, roditelji su ti koji uočavaju rane znakove darovitosti. Njihova su iskustva vrijedan izvor informacija koji daje uvid u funkcioniranje darovitog djeteta u ranom periodu izvan institucionalnog konteksta. Nedostatna su istraživanja darovitosti u hrvatskom kontekstu na svim razinama odgoja i obrazovanja, pa je cilj ovog istraživanja bio ispitati roditeljsku percepciju ranih znakova darovitosti. Intervjuirano je osam roditelja sedmero identificirane potencijalno darovite djece koja pohađaju kraće specijalizirane programe za poticanje darovitosti. Korišten je polustrukturirani upitnik, a podaci su obrađeni tematskom analizom u okviru kvalitativne metodologije. Roditelji opisuju rane znakove darovitosti tijekom prvih godina života koji se odnose na napredni govorno-jezični i kognitivni razvoj. Ističu rani govor, čisti govor, razumijevanje govora, složene i gramatički ispravne rečenice, te rani razvoj vještina čitanja i pisanja, primjerice poznavanje i razlikovanje slova, čitanje, proučavanje stručne literature, rješavanje križaljki itd. Sukladno tome, roditelji navode osobit interes djece za logičko-matematičkim i prirodoslovnim aktivnostima, osobitu motivaciju u istraživanju interesnih tema i visoku razinu kreativnosti. Sukladno teorijskim konstruktima darovitosti, roditelji i artikuliraju sklonost djeteta za dubokoumnom i kreativnom promišljanju o životnim, filozofskim i društvenim temama kao što su smrt, pravda, različitost, evolucija i početak života. Rezultati ovog istraživanja potkrepljuju dosadašnje spoznaje o fenomenu darovitosti te njihovu važnost u prepoznavanju ranih znakova darovitosti, kao prvih identifikatora potencijalne darovitosti, čijem ostvarenju doprinosi partnersko uključivanje roditelja u institucionalni odgoj i obrazovanje njihove djece. Pri tome zakonodavac treba uspostaviti stručnu podršku roditeljima i potencijalno darovitoj djeci u pružanju optimalnih uvjeta odrastanja za ostvarenje dječjih potencijala te prevenciju rizičnih oblika ponašanja koji karakteriziraju ovu populaciju.

Ključne riječi: rani znakovi darovitost, roditelji, visoke sposobnosti, motivacija, kreativnost

Kompetencije učitelja za poučavanje učenika s teškoćama u razvoju u odnosu na njihovu participaciju u obrazovnim programima

Sanja Skočić Mihić
Kristina Jurčić

Istraživanja konzistentno ukazuju na nedostatnu kompetentnost učitelja za poučavanje u inkluzivnoj nastavi. Utvrđena je povezanost više razine kompetencija učitelja i stjecanja kompetencija tijekom formalno obrazovanja i trajnog profesionalnog razvoja. U istraživanju se krenulo od pretpostavke da je viša razina kompetentnosti učitelja za poučavanje u inkluzivnoj nastavi povezana s većom participacijom u stjecanju kompetencija kroz različite oblike obrazovnih programa. Cilj je istraživanja bio ispitati učiteljsku procjenu osobne kompetentnosti za poučavanje u inkluzivnoj nastavi, utvrditi njenu povezanost sa značajkama učitelja, te provjeriti postoje li razlike s obzirom na participaciju različitim oblicima stjecanja kompetencija za rad s učenicima s teškoćama. Uzorak čini 192 učitelja zaposlenih u razrednoj i predmetnoj nastavi koji su ispunjavali Skalu samoprocjene kompetentnosti za poučavanje učenika s teškoćama. Faktorskom analizom dobivena je jednofaktorska struktura dobrih metrijskih karakteristika.

Sukladno ranijim istraživanjima učitelji se procjenjuju kompetentnima za poučavanje učenika s teškoćama u razvoju u inkluzivnoj nastavi, iako su vrijednosti granične. Naime, izražavaju spremnost za poučavanjem učenika s teškoćama u razvoju, motivirani se, upotrebljavaju kvalitetne nastavne metode i educirani su, međutim djelomično se slažu da su kompetentni i da su stekli dovoljno znanja i vještina tijekom stručnog usavršavanja. K tome procjenjuju da tijekom inicijalnog obrazovanja nisu stekli dovoljno znanja i vještina za poučavanje učenika s teškoćama u razvoju. Dobivena je statistički značajna povezanost između više razine kompetencija učitelja i njegove dobi. Također, utvrđeno je da učitelji koji su participirali u obrazovanju o poučavanju učenika s teškoćama u razvoju tijekom inicijalnog obrazovanja i trajnog profesionalnog razvoja procjenjuju višu razinu kompetencija za poučavanje učenika s teškoćama u razvoju.

Inkluzivna obrazovna politika promovira odgoj i obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju u redovnim sustavima, pri čemu su učitelji ključni nosioci poučavanja. Identificirano je da formalno obrazovanja ne osigurava stjecanje kompetencija učiteljima za poučavanje učenika s teškoćama u redovnim razredima, među ostalim radi činjenice da se kompetencije stječu jednim obveznim kolegijem i ponekim izbornim kolegijima na svim učiteljskim studijima u našoj zemlji. Implikacije dobivenih rezultata ukazuju da je nužna brza i kvalitetna reforma studijskih programa učitelja usklađena s profesionalnim zadaćama učitelja u inkluzivnoj nastavi.

Ključne riječi: učitelji, inkluzivna nastava, kompetencije, studijski programi, stručna usavršavanja

Zadarska početnica iz 1847. kao okno za pogled u onodobni odgoj, opismenjavanje i jezik

Jelena Vignjević

Početnica – knjižica kojom dijete ulazi u svijet pismenosti i obrazovanja – zrcalo je vremena i prostora. Vrijeme u kojem i za koje je nastala u njoj ostavlja sliku svoga poimanja djeteta, društvenih i osobnih vrijednosti, sliku odnosa prema sebi i prema dugima. Početnica je i slika obrazovanja te načina opismenjavanja u određenom vremenu i prostoru. Ona je i slika jezika.

Ovaj će rad u tom kontekstu predstaviti malo ili nimalo poznatu početnicu otisnutu u Zadru 1847. godine – *Knjižica imenab za seoske učionice po cesarsko-kraljskim derxavam*. Analizom teksta pokazuje se kako su svoj trag u toj početnici ostavile ideje hrvatskoga političara i pisca Stjepana Ivićevića (1801.– 1871.), priređivača i prevoditelja knjige s talijanskoga jezika. Rad će posebnu pozornost posvetiti metodičkim odlikama zadarske početnice iz sredine 19. stoljeća te njezinim jezičnim odlikama.

Ključne riječi: *Knjižica imenab za seoske učionice po cesarsko-kraljskim derxavam* (1847), Stjepan Ivićević, početno čitanje, hrvatski jezik

Stavovi učitelja i nastavnika osnovnih i srednjih škola Ličko-senjske županije o provedbi obrazovne inkluzije

Anela Nikčević-Milković

Denis Jurković

Josip Durdov

U akad. god. 2016./2017. provedeno je istraživanje *Stavovi učitelja i nastavnika osnovnih i srednjih škola Ličko-senjske županije o provedbi obrazovne inkluzije*. Istraživanje je obuhvatilo gotovo sve osnovne i srednje škole u toj županiji. Inkluzivno obrazovanje (NOK, 2011: 26) pretpostavlja načelo „uključenosti svih učenika u odgojno-obrazovni sustav uvažavajući odgojno-obrazovne potrebe svakog djeteta, učenika i odrasle osobe, napose onih koji su izloženi marginalizaciji i isključenosti“. U istraživanju je primijenjen *Upitnik o procjeni inkluzivne odgojno-obrazovne prakse u predškolskom i osnovnoškolskom sustavu odgoja i obrazovanja* autorica Kudek Mirošević i Jurčević Lozančić. Faktorska analiza upitnika pokazuje da mjeri 6 latentnih dimenzija: 1. Uključivanje djece s teškoćama u sustav odgoja i obrazovanja; 2. Metodičko-didaktički aspekti rada (odabiranje adekvatnih metoda/načina rada); 3. Prihvatanje djece s teškoćama od vršnjaka i njihovih roditelja; 4. Kompetentnost u radu s djecom s teškoćama i njihovim roditeljima; 5. Primjena individualiziranih odgojno-obrazovnih programa; 6. Stručno usavršavanje i suradnja u okviru odgojno-obrazovne ustanove. Osim osnovnih deskriptivnih podataka i postupaka inferencijalne statistike zanimljivo je bilo ispitati kako pojedini prediktori (spol, dob i radni staž nastavnika, stupanj obrazovanja i obrazovanje za rad s učenicima s posebnim potrebama, potpora u inkluzivnoj kulturi škole, suradnja s roditeljima i drugim institucijama u zajednici) pridonose razvoju inkluzivne kulture škola (latentne dimenzije kao kriteriji) u ovoj županiji.

Ključne riječi: obrazovna inkluzija, stavovi učitelja i nastavnika, osnovne i srednje škole, Ličko-senjska županija, inkluzivna kultura škola

Glazba u ulozi međukulturalnog dijaloga

Snježana Habuš Rončević
Kristina Mudrinić

Gdje riječi ne vrijede glazba progovara
H.C. Andersen

Glazba je vrlo moćan medij. Ona ima snažan utjecaj na razini društvene skupine jer omogućuje komunikaciju kojoj ne trebaju riječi, obuhvaća značenja i motive koje skupina dijeli te potiče razvoj i dobrobit pojedinca, zajednice, kulturnih i nacionalnih cjelina. Kad je u pitanju glazba u ulozi međukulturalnog dijaloga, imamo mnogo primjera o važnosti glazbe i njenoj ulozi u društvu i životu čovjeka. Glazba nije samo umjetnost već je jezik govora i pismo. Iako svi ne razumiju njezino pismo – notaciju kao visoko razvijeni sustav simbola koji označavaju apstraktne pojmove, govora svi razumijemo, jer je semantika glazbe apstraktan, ali univerzalan jezik koji najizravnije dotiče naše emocije, motoriku i misli. Stoga ona ima čarobnu moć povezivanja ljudi različitih rasa, nacija, naraštaja i kulture. Dapače, nerijetko postaje najbolje sredstvo upoznavanja i razumijevanja te prihvaćanja drugačije kulture iz sadašnjosti ili prošlosti. U ovome radu govorit ćemo o utjecaju glazbe na čovjeka, o kulturi i razvojnim korijenima muzikalnosti te mogućnosti pedagoške intervencije, o zvučnom intelektu i o glazbenom obrazovanju u multikulturalnom društvu.

Ključne riječi: glazba, međukulturalni dijalog, muzikalnost, glazbeno obrazovanje

Hrvatska narječja u udžbenicima za književnost

Slavica Vrsaljko
Vesna Grahovac Pražić

U radu se zavičajni idiom promatra kao sastavnica jezičnog identiteta, osobnog i nacionalnog. Svjesni potrebe očuvanja zavičajnih, regionalnih i obiteljskih govora te potrebe uspostavljanja društvene svijesti o njihovoj vrijednosti u radu se istražuje zastupljenost hrvatskih narječja u udžbenicima za književnost u primarnom obrazovanju. U nastavi se ne bi trebalo izbjegavati susret učenika s dijalektalnim tekstom zavičajnog idioma na tematskoj i jezičnoj razini. Analizirani su udžbenici odobreni od Ministarstva znanosti obrazovanja i sporta u smislu očuvanja zavičajnih dijalektoloških vrijednosti. Metodom rada na dokumentaciji pokazuje se zastupljenost tekstova pisanih hrvatskim narječjima, razvrstavaju pripadnost trima narječjima i analiziraju s obzirom na učenika.

Ključne riječi: čitanka, narječje, zavičaj, učenik, hrvatski jezik

Različiti pristupi tranziciji djece iz sustava ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u osnovnoškolski sustav

Marijana Miočić

Kvalitetnim kurikulumom ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja osiguravaju se uvjeti za cjelovit razvoj djeteta i omogućuje njihovo uspješnije uključivanje u osnovnoškolski sustav. U svrhu osiguranja kvalitete i kontinuiteta u odgoju i obrazovanju važno je promišljati o uspješnoj tranziciji djece u različitim kontekstima. Značajna razdoblja tranzicije ponajprije su ona iz obiteljskoga u jaslički, odnosno vrtički te iz vrtičkoga u osnovnoškolski sustav. Tranzicijski pristupi trebaju biti usklađeni s osobitostima svakog djeteta kako bi se osigurala njegova dobrobit. Svako pojedino dijete ima pravo na jednaku polazišnu poziciju pri tranziciji iz vrtičkog u osnovnoškolski sustav. Pri tome se misli na očekivane kompetencije djece u godini pred polazak u školu poput komunikacijske, kreativne i umjetničke, osobne i socijalne kompetencije. Da bi se svojoj djeci omogućio jednak proces tranzicije odnosno jednake odgojno-obrazovne mogućnosti te olakšala uspješna prilagodba, neophodna je suradnja svih sudionika procesa. U radu će se dati presjek različitih teorijskih pristupa odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi u kontekstu uspješne tranzicije iz jednog sustava u drugi.

Ključne riječi: tranzicija, rani i predškolski odgoj i obrazovanje, škola, vrtić, sustav

Tradicijske igre – spona među generacijama

Branimir Mendeš

Tradicijske igre predstavljaju značajan segment usmenoga stvaralaštva za djecu. Prisutne su u različitim sociokulturnim kontekstima. Nastale su u narodu i prenosile se s generacije na generaciju tijekom minulih vremena. Stoljećima ispunjavaju svijet djetinjstva. Mogu se susresti u igri kod sve djece svijeta bez obzira na njihovu nacionalnost, spol, dob, religiju i pripadnost određenoj zajednici. Svoje podrijetlo imaju u ponavljanju kod funkcionalnih igara, odnosno u igrama uloga kod simboličkih igara. Njihovo je glavno obilježje postojanje određenog pravila koje definira početak, tijek i kraj pojedine igre. Njihov čest pratitelj tradicijske su igračke koje predstavljaju dragocjeno etnografsko blago. U praksi odgoja i obrazovanja velike su mogućnosti njihove uporabe.

Ključne riječi: djetinjstvo, igra, povijest, teorije, tradicijsko (usmeno) stvaralaštvo, pedagoške mogućnosti

Zavičajni govor osnovnoškolske djece na otoku Pašmanu

Ivica Vigato
Tamara Bačinić

U radu se iznose rezultati studentskoga istraživanja u okviru izbornoga kolegija *Zavičajni govor i nastava*. Istraživanje je provedeno u Osnovnoj školi Vladimira Nazora u Neviđanima na otoku Pašmanu, a ispitanici su bili učenika petoga razreda. Cilj istraživanja bio je da se u dva posjeta školi utvrdi prisutnost zavičajnoga govora u svakodnevnoj učeničkoj komunikaciji. Kako bi se postigao spontani dječji iskaz, studenti su osmislili različite govorne igre. Tijekom prvoga susreta provodili su dramske govorne igre kojima su učenici morali brzo izgovoriti riječ u okviru određenog semantičkoga polja. Tijekom drugoga posjeta školi, studenti su vještim metodičkim pristupima organizirali govornu vježbu opisa svakodnevnih aktivnosti djece i njihovih roditelja kako bi na taj način dobili primjere zavičajnoga govora na svim jezičnim razinama. Oba susreta studenata i učenika snimljena su diktafonom, a na osnovi snimljenoga materijala studenti su sastavili razlikovne tablice pašmanskih govora te osmislili nekoliko nastavnih aktivnost vezanih uz zavičajni govor u nastavi.

Ključne riječi: otok Pašman, studentsko istraživanje, dramske i govorne vježbe, zavičajni govor, nastavne aktivnosti

Kompetencije učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika za rad s učenicima s disleksijom i disgrafijom

Josip Miletić
Suzana Trevižan

U radu se donose rezultati istraživanja provedenoga s ciljem utvrđivanja kompetencija učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika za rad s učenicima s disleksijom i disgrafijom. Rad uključuje i provedeno terensko istraživanje u obliku ankete. Zadaće su istraživanja bile ustvrditi jesu li se ispitanici na studiju hrvatskog jezika i književnosti upoznali s načinom rada s učenicima s disleksijom i disgrafijom te jesu li tijekom dugogodišnje prakse razvili i usvojili neke vlastite metode kako bi učenicima olakšali praćenje nastave hrvatskog jezika. Rezultati istraživanja nedvojbeno upućuju na nedovoljnu kompetentnost ispitanika i gotovo nikakvu institucionalnu educiranost za navedenu problematiku s kojom se svakodnevno susreću. Taj bi se nedostatak svakako trebao riješiti uvodeći u sveučilišne programe za učitelje i nastavnike hrvatskoga jezika kolegije koji će obrađivati tu problematiku, a također i sustavnim cjeloživotnim obrazovanjem učitelja na odgovarajućim seminarima.

Ključne riječi: disleksija, disgrafija, učenici, nastava hrvatskoga jezika, nastavnici hrvatskoga jezika, učitelji hrvatskoga jezika

Lektira na sceni kazališta lutaka Zadar

Teodora Vigato

Iz različitih popisa lektire od 1960 do aktualnog autorica izdvaja lektirne naslove koji su redatelji, dramaturzi i scenografi postavljali na scenu Kazališta lutaka Zadar. Lutkarskom scenom dominiraju bajke (Grimm, Andersen, Čapek, Perrault, Brlić Mažuranić), potom romani (Kipling, Spyri, Dickens, Hemingway, Prosenjak), ali i lirske pjesme (Paljetak). Predstave građene prema lektirnim naslovima redatelji su upućivali na recepciju i tako evocirali kod učenika određeni *horizont očekivanja* (H. R. Jauss). Lektira je poslužila kao literarni predložak za kazališnu predstavu koju su različiti autoru prilagođavali suvremenom recipijentu, međutim, u postavljanju na scenu lektire dolazilo je do pomicanja u izrazu što se odražavalo u *promjeni horizonta*. U radu autorica govori koliko uprizorenje lektire prihvaćaju učenici i njihovi nastavnici, a s druge strane govori o mjerilu razvoja kazališta lutaka kao *inovaciju* ili *modernitetu* (H. R. Jauss).

Ključne riječi: teorija recepcije, horizont očekivanja, repertoar, inovacije ili modernitet

Interkulturalni odgoj i obrazovanje u katoličkim školama

Klara Čavar

Vikica Vujica

Jedno od gorućih odgojno-obrazovnih pitanja svakako je interkulturalni odgoj i obrazovanje. Suočavanje s drugim i drukčijim postalo je svakodnevnica, te je veoma važno naučiti živjeti društvenu, kulturnu, etničku, religijsku i svaku drugu različitost koja je zasigurno jedan od najvećih izazova suvremenoga odgoja. Život u pluralnom kontekstu naša je stvarnost, a samim tim i budućnost. Unutar ovoga konteksta treba se promatrati odgoj za dijalog, s jasnom zadaćom nastavnog osoblja odgajati naraštaje u duhu pluralnosti kultura i religija. Način da ovo postignemo je promovirati *dubovnost zajedništva* te je učiniti edukativnim načelom. Katoličke škole su „privilegirana mjesta“ za ovakav odgoj, mjesto susreta, stjecanja znanja i dijaloga među mladima različitih religija, kultura i socijalnog statusa. Tijekom posjeta Albaniji u obraćanju učenicima i djelatnicima katoličke škole papa Franjo istakao je kako je škola mjesto u kojem će učenici različitih vjera kao i oni koji dolaze iz agnostičkog konteksta imati prigodu dijalogizirati i mirno se susretati kako bi promovirali duh poštovanja, slušanja, prijateljstva i duha suradnje. Kada su u pitanju naši prostori, primjer za jedan takav odgoj i obrazovanje svakako su Katoličke škole za Europu nastale u ratnom vohoru u Sarajevu. Veoma je važno imati na umu i znati prenijeti mladim generacijama da različitosti obogaćuju, te da drugi nije i ne može biti prijetnja nego je izazov za naš vlastiti rast i identitet.

Ključne riječi: katoličke škole, dijalog, religija, kultura, pluralnost

Kultura ustanove ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u funkciji razvoja identiteta djece

Diana Nenadić-Bilan
Bernarda Palić

Kultura odgojno-obrazovne ustanove, kao sveukupnost mreža odnosa i načina življenja, predstavlja složen i multidimenzionalan fenomen koji čini okvir i potku svim procesima unutar ustanove. Polazeći od rezultata brojnih istraživanja, u radu se ističe doprinos kulture ustanove kvaliteti institucijskog konteksta. Među brojnim funkcijama kulture, posebno se razmatra funkcija kulture u izgradnji identiteta djece rane i predškolske dobi. Kultura ustanove pruža svojim pripadnicima modele identiteta, ponašanja i djelovanja. Sustav vrijednosti i uvjerenja, običaja i obrazaca ponašanja ustanove doprinosi izgradnji osobnog i društvenog identiteta djece. U radu se slojeviti koncept identiteta razmatra s osobnog, nacionalnog i univerzalnog aspekta. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje potiče razvoj jedinstvenog osobnog identiteta djece, ali i njegovog nacionalnog identiteta (pripadnost određenoj kulturi i narodu). Međutim, u današnjoj globalizacijskoj eri moguće je govoriti i o potrebi razvoja tzv. univerzalnog identiteta, odnosno odgoju djeteta kao građanina svijeta. Pri tome formiranje univerzalnog identiteta ne smije biti na štetu izgradnje nacionalnog identiteta djeteta, odnosno očuvanju vlastite društvene, jezične i duhovne baštine.

Ključne riječi: kvaliteta odgojno-obrazovnog rada; institucijski kontekst; djeca rane i predškolske dobi; slojeviti model identiteta; strategije odgojitelja

Razvoj identiteta pojedinca u složenoj odgojno-obrazovnoj ustanovi

Kristina Marijanović

Rad tematizira Franjevačku klasičnu gimnaziju u Visokom kao prototip odgojno-obrazovne ustanove u multikulturalnoj društvenoj zajednici Bosne i Hercegovine. Gimnazija, osnovana 1882., pripada Bosni Srebrenoj. Do II. svjetskog rata pohađaju je franjevački kandidati i drugi đaci, a nakon rata samo sjemeništari. Od 2007. Gimnazija se vraća glavnom obilježju: pružiti temeljito obrazovanje i čestit odgoj za sve bez obzira na vjersku, etničku ili drugu pripadnost.

U školskoj 2016./2017. Gimnaziju pohađa 145 učenika iz svih dijelova BiH. Svi su ponijeli sa sobom obilježje svoga mjesta, nacije, vjere, jezika, kulturnih jedinstvenosti. Anketirajući učenike o njihovim raznolikostima ovim radom analiziran je boravak u Gimnaziji i učeničkom domu – Konviktu u kontekstu razvoja identiteta srednjoškolaca u konfesionalno pluralnom i heterogenom lokalnom prostoru. U kontekstu drugosti analitičko-kritičkom metodom u radu će se iznijeti koje vlastitosti učenici čuvaju, što „tuđe“ osuđuju i negiraju te kako u vlastiti identitet inkorporiraju početno strane datosti.

Cilj je ovoga istraživanja pokazati da u etničko, religijsko, političko i jezično razjedinjenim lokalnim zajednicama BiH ustanova poput Franjevačke klasične gimnazije može biti uzor kako razvijati identitet mladih ljudi u multikulturalnoj zajednici. Prema dosadašnjim rezultatima pripadnost složenoj zajednici pomaže razvoju identiteta srednjoškolaca i interkulturalnoj kompetenciji na raznim područjima.

Ključne riječi: interkulturalna kompetencija, multikulturalnost identiteta, Franjevačka klasična gimnazija Visoko, drugost, mladi

Senzibilizacija predškolske djece za različitost

Vesna Jakšić-Kmetić

Biserka Radošević

Predškolsko razdoblje period je najintenzivnijeg razvoja djeteta stoga je važno imati na umu da se u tom periodu postavljaju temelji za cjelokupni razvoj svakog pojedinca.

Različitost je prisutna svuda oko nas. Imajući to na umu, u Dječjem vrtiću Cvrčak, trudimo se stvoriti ozračje prihvaćanja i uvažavanja svakog djeteta sa svim njegovim specifičnostima i posebnostima. Da bismo mogli djecu senzibilizirati za prihvaćanje različitosti, spoznali smo da dijete prije svega treba upoznati i osvijestiti sebe kao osobu.

U ovom radu krenuli smo od prezentiranja aktivnosti upoznavanja sebe, a onda upoznavanja, osvještavanja i prihvaćanja osobina drugih te poticanja samopouzdanja i empatije kao važnih preduvjeta za razvoj tolerancije i prihvaćanja različitosti. Prikazane aktivnosti provodile su se u različitim skupinama s djecom različite dobi.

Kroz ove aktivnosti posijali smo zrno tolerancije, uvažavanja i prihvaćanja. Svakodnevno ga njegujemo i čuvamo dok raste.

Djeca su kroz ove aktivnosti stekla saznanja o sebi, drugima i o tome kako zajedno kvalitetno živjeti.

Ključne riječi: prihvaćanje, uvažavanje, tolerancija, suradnja s roditeljima, uloga.

Klakomjer

Ana Zubčić

Marijana Katavić

Kultura odgojno-obrazovne ustanove, kao sveukupnost mreža odnosa i načina življenja, predstavlja složen i multidimenzionalan fenomen koji čini okvir i potku svim procesima unutar ustanove. Polazeći od rezultata brojnih istraživanja, u radu se ističe doprinos kulture ustanove kvaliteti institucijskog konteksta. Među brojnim funkcijama kulture, posebno se razmatra funkcija kulture u izgradnji identiteta djece rane i predškolske dobi. Kultura ustanove pruža svojim pripadnicima modele identiteta, ponašanja i djelovanja. Sustav vrijednosti i uvjerenja, običaja i obrazaca ponašanja ustanove doprinosi izgradnji osobnog i društvenog identiteta djece. U radu se slojeviti koncept identiteta razmatra s osobnog, nacionalnog i univerzalnog aspekta. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje potiče razvoj jedinstvenog osobnog identiteta djece, ali i njegova nacionalnog identiteta (pripadnost određenoj kulturi i narodu). Međutim, u današnjoj globalizacijskoj eri moguće je govoriti i o potrebi razvoja tzv. univerzalnog identiteta, odnosno odgoju djeteta kao građanina svijeta. Pri tome formiranje univerzalnog identiteta ne smije biti na štetu izgradnje nacionalnog identiteta djeteta, odnosno očuvanju vlastite društvene, jezične i duhovne baštine.

Ključne riječi: kvaliteta odgojno-obrazovnog rada; institucijski kontekst; djeca rane i predškolske dobi; slojeviti model identiteta; strategije odgojitelja.

Jezik kao znak identiteta – osobitosti nastave hrvatskoga jezika u primarnome obrazovanju

**Marija Musa
Danka Korda**

U članku je riječ o osobitostima učenja i poučavanja hrvatskoga jezika u nastavi primarnoga obrazovanja. Kako je jezik temeljna odrednica čovjekova identiteta, posve je razvidno da mu se treba od početka školovanja posvetiti velika pozornost, što i potvrđuju školski planovi i programi. Istraživanje će se provesti na anonimnoj anketi učitelja primarnoga obrazovanja s ciljem da se utvrdi stupanj suvremenosti nastave, kreativnosti, odstupanja od programa, provedba adekvatnih tehnika i oblika nastavnoga rada pri čemu će se napose ispitati „razina straha i odbojnosti“ prema hrvatskome standardnom jeziku u toj ranoj školskoj dobi na prijelazu sa zavičajnoga idioma na standardni jezik.

Ključne riječi: učenje, poučavanje, nastava, učitelj, zavičajni idiom, standardni jezik

Primarno obrazovanje učitelja za interkulturalno djelovanje u kulturi škole

**Vesnica Mlinarević
Ružica Tokić**

U današnjem globalnom društvu interkulturalni odgoj i obrazovanje može riješiti mnoge probleme suživota među različitim skupinama, a to područje ujedno i pedagoški izazov. Budućnost pojedinca i društva u globalnom svijetu ogledaju se u ustroju i kvaliteti današnje škole, sustavu odgoja i obrazovanja te izobrazbe učitelja. Globalizacijski procesi i internacionalizacija obrazovanja implicira novu sliku škole kao i učitelja u njoj što neposredno utječe na primarno obrazovanje učitelja. Škola kao socijalna zajednica uvažava različitost kao vrijednost, a interkulturalizam se potiče odgojem i obrazovanjem. Promjene društva u današnjem suvremenom, promjenjivom i globalnom svijetu utječu na promjene u školi, odnose se na promjenu pozicije i uloge učitelja, a posjedovanje traženih kompetencija se podrazumijeva. Cilj je interkulturalnoga obrazovanja omogućiti stjecanje znanja, vještina i sposobnosti potrebnih za djelovanje i život u multikulturalnom društvu te raditi na razvijanju interkulturalne osjetljivosti i kompetencija. Naglasak je na stjecanju znanja o različitim kulturama i konstruiranju nove razine znanja koja će razviti interkulturalnu odgojnu (školsku) zajednicu. Sveobuhvatno uključivanje interkulturalnoga obrazovanja kroz cijeli školski kurikulum implicira odgovornost svih, a od učitelja se očekuje najviše jer je njihov najveći dio rada neposredno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu. Interkulturalna kompetencija učitelja odnosi se na sposobnost ostvarivanje interakcije koja potiče uzajamno učenje s kulturalno drukčijim učenicima. Učitelji stilom rada i osobnošću kreiraju više ili manje interkulturalno ozračje u kulturi razreda/škole. Rad analizira implementiranost sadržaja o interkulturalizmu u sveučilišne programe učiteljskog studija i pojedine dokumente zakonske legislative. Pretpostavka uspješne realizacije interkulturalnoga odgoja i obrazovanja jest obrazovanje učitelja, a uključuje inicijalno obrazovanje, profesionalni razvoj (usavršavanje) odnosno cjeloživotno obrazovanje.

Ključne riječi: učitelj, interkulturalne kompetencije, kultura škole

Uporaba računalne tehnologije u kombiniranim odjeljenjima u kontekstu personalizacije obrazovanja

Tamara Kisovar-Ivanda
Martina Matija Brčić

U izlaganju su predstavljeni rezultati istraživanja provedenog s ciljem ispitivanja razlika u načinima i učestalosti korištenja računalne tehnologije te razvijanju digitalne kompetencije u kombiniranim i klasičnim odjeljenjima imajući na umu specifične potrebe učenika kombiniranih odjeljenja u školi i životnoj sredini u kojoj odrastaju s naglaskom na personalizaciju obrazovanja. Istraživanje je provedeno u Zadru, Diklu, Novigradu, Podgradini, Paljuvu, Slivnici Donjoj i Slivnici Gornjoj. U istraživanje je bilo uključeno 176 učenika od prvog do četvrtog razreda osnovne škole. Korištena je kombinirana metodologija (kvantitativna analiza rezultata prikupljenih Likertovim skalama te kvalitativna analiza slobodnih učeničkih verbalnih iskaza i učeničkih crteža). Na statističkoj razini nije uočena značajna razlika u učestalosti i načinu korištenja računala između učenika kombiniranih i klasičnih odjeljenja, ali analiza kvalitativnih podataka pruža dubinski uvid u navedeno pedagoško pitanje i na toj su razini uočene neke posebnosti u pojedinim skupinama učenika.

Ključne riječi: uporaba računalne tehnologije, kombinirana tehnologija, personalizacija obrazovanja

Distribucija identiteta u hrvatskome dječjem romanu

Robert Bacalja

Rad će se baviti identitetskim polazištima u građenju dječjih karaktera od Mate Lovraka (s osvrtom na njegove klasične romane *Družba Pere Kvržice* i *Vlak u snijegu*) preko Kušana, Matošeca, Milčeca do Pavla Pavličića i Mira Gavrana. Nastojat će se ispisati konstrukcija identitetske paradigme u građenju karaktera od Lovraka do novijih objava s obzirom na promjenu i složenost društvenih odnosa u Hrvatskoj od tridesetih godina do danas.

Ključne riječi: identitet, dječji likovi, hrvatski dječji roman, Mato Lovrak, Miro Gavran

Istra u očima djece - identitet i različitost u odgoju i obrazovanju

Mariza Kovačević

Postavlja se pitanje što je identitet, kako ga naći i približiti djeci u vrtiću. Kultura i lokalna zajednica u kojoj djeca odrastaju igraju najveću ulogu te imaju utjecaj na živote, učenje i razvoj djece. Mi smo to prepoznali i već treću godinu za redom radimo na području implementacije zavičajnosti u predškolske ustanove. Veliku pažnju posvećujemo razvoju metoda kojima se na neformalan, inovativan i interdisciplinarnan način potiče djecu na promišljanje o baštini i identitetu, te istraživanju na način da izazove kod djece čuđenje i znatiželju. U skladu s Istarskom kulturnom strategijom 2014.-2020., implementacija Zavičajnosti u vrtiće i škole jedna je od ključnih aktivnosti kojom se nastoji različitim aktivnostima produbiti razumijevanje kulturne baštine, kulture Istre i identiteta. Naši jednogodišnji susreti (koji se održavaju već treću godinu zaredom) pod nazivom Istra u očima djece, pokazuju nam da smo na dobrom putu. Ovi nam susreti omogućuju da se susretnemo, družimo, učimo, otkrivamo itd.

Ključne riječi: identitet, kulturna baština, vrtić, zavičajnost

Open Classes and Participation in Decision-making in Class

Milena Ivanuš Grmek

Branka Čagran

Monika Mithans

In a modern school, the teacher is expected to motivate students and create conditions for active learning, with the students taking part in all stages of the education process. Modern schools differ from traditional ones with respect to the level of democracy; at the same time, modern pedagogical processes are based on a democratic climate and relationships at the level of the school and in class. The main aim was to establish how students and teachers perceive the opportunities for participation and its influence on student motivation and the class climate. The study sample comprises students from Slovenia ($n = 458$) and Austria ($n = 322$), and their teachers from Slovenian urban, suburban and countryside schools that border on Austria, and from the Austrian federal states of Styria and Carinthia. Results reveal the statistically significant influence of the open classes on pupils' participation. Results confirm the positive influence of the open classes on pupils' possibility of participation and offer information on preconditions of successful involvement of pupils in the education process. The findings of our study suggest that student participation remains a difficult goal to achieve, since more than half of participants only participate in decision-making related to defining seminar themes.

Keywords: pupils' participation, open classes, Slovene and Austrian pupils

POSTERI

Profesionalni razvoj učitelja: status, ličnost i transverzalne kompetencije

Renata Čepić
Sanja Tatalović Vorkapić
Darko Lončarić
Dunja Anđić
Sanja Skočić Mihić
Jana Kalin
Barbara Šteh

Znanstvena je studija *Profesionalni razvoj učitelja: status, ličnost i transverzalne kompetencije* nastala kao rezultat timskoga rada istraživača i suradnika Učiteljskog fakulteta u Rijeci i Filozofskog fakulteta u Ljubljani u okviru istoimenoga znanstvenoistraživačkog projekta koji je odobrilo i financiralo Sveučilište u Rijeci. Tekst se usmjerava na tri glavna koncepta koji su ključni za učinkovit i suvremen profesionalni razvoj učitelja: učiteljev status, njegovu ličnost i profesionalne kompetencije za razvoj učenikovih transverzalnih kompetencija u odgojno-obrazovnim praksama. U studiji se na temelju rezultata empirijskoga istraživanja prožimaju teorijska razmatranja složenoga i aktualnoga, ali nedovoljno istraženoga odnosa između ličnosti učitelja, njegova statusa i njegove osposobljenosti za razvoj učeničkih transverzalnih kompetencija. Glavna svrha istraživačke studije bila je istražiti iskustva i odnos učitelja razredne nastave i predmetnih nastavnika osnovnih škola u Hrvatskoj i Sloveniji prema profesionalnom razvoju i statusu te njihovu ličnost i transverzalne kompetencije u području samoregulacije, inkluzije i održivoga razvoja. Studijom se predstavljaju nove spoznaje u navedenim područjima i istodobno se upućuje na teme koje zahtijevaju daljnja produbljena i proširena istraživanja, posebice kada se radi o nedovoljno istraženim kompleksnim odnosima između ličnosti učitelja, društvenoga statusa učitelja i osposobljenosti učitelja za profesionalno djelovanje u cilju razvoja učeničkih transverzalnih kompetencija.

Ključne riječi: inkluzija, ličnost, odgoj i obrazovanje za održivi razvoj, profesionalni razvoj učitelja, samoregulacija, status

EU projekti u stvaranju integriranoga/otvorenoga kurikulumu i izgradnje identiteta vrtića

Marina Karavanić

Projekt pod nazivom „Emotional Competence in the school: Smile!“ provodi se od 1. rujna 2015. do 31. kolovoza 2017. godine u suradnji s četiri škole iz Španjolske, Italije, Velike Britanije i Rumunjske. U projekt su uključene tri skupine djece od 4 do 6 godina te djeca u kraćem programu za poticanje potencijalne darovitosti „Sovice“. Glavni ciljevi i očekivani učinci projekta su: poboljšanje emocionalnih i socijalnih kompetencija djece i učenika radi pozitivnoga efekta na njihove ključne kompetencije, prosocijalno ponašanje i akademske rezultate; poboljšanje inkluzivne prakse te jačanje ključnih kompetencija: komunikacija na materinjem jeziku, komunikacija na stranom jeziku, digitalne kompetencije, učiti kako učiti, građanske kompetencije

te kulturna svijest i identitet. Značajan je dio ovog projekta za sve dionike: uvođenje inovativnih aktivnosti u proces učenja, razmjena dobre prakse, međukulturalno učenje o drugim europskim kulturama i uvođenje europske dimenzije u kurikulum odgojno-obrazovnog procesa. Osim nematerijalnih učinaka projekta rezultati obuhvaćaju i materijalne rezultate kao što su: digitalni i papirnat priručnik dobre prakse, višezječni rječnik emocija, portfolio knjige, video konferencije među djecom, dječji filmovi, dječja kazališna predstava, web stranica projekta i dr.

Ključne riječi: emocionalne kompetencije, EU projekti, strateška partnerstva, priručnik

Poticanje kreativnosti kod djece kroz projekt „Ususret danu grada Zadra“

Josipa Vrsaljko

Na posteru će se prikazati zajednički rad i druženje djece svih odgojnih skupina i roditelja (staratelja). Aktivnost je osmišljena kao dvodnevna radionica. Radionici je prethodilo marljivo prikupljanje recikliranoga materijala. Ciljevi radionice bili su:

- a) Učenje kroz igru (upoznavanje djece s kulturom rodnog grada);
- b) Poštivanje individualnosti djeteta (identifikacija potencijalno darovite djece);
- c) Provođenje osmišljenih aktivnosti radi poticanja cjelovitog razvoja na svim razvojnim područjima;
- d) Uspostavljanje suradnje s vanjskim institucijama koje mogu u potpunosti realizirati projekt (muzeji, crkve).

Ključne riječi: poster, učenje kroz igru, potencijalno darovita djeca, suradnja s vanjskim institucijama

A walk as an important factor for development of student's environmental literacy

Jozef Macko

Dana Blahútová

Miriám Uhrínová

The positive attitude towards the environment and environmental protection also positively affects the level of environmental literacy of each person. In the educational process of pupils we can develop not only knowledge acquisition of nature and its functioning, as well as the acquisition of abilities, skills and development of attitudes and behavioral patterns in harmony with nature and with its protection. At the same time it is important to emphasize the link with the educational reality of practical life. Integration of walks into educational process meets with the students need to critically examine their closest socio-cultural and natural environment, and students may perceive the relationship between man and the environment in the real scale where they can realize the importance of this perception in the context of threats and environmental protection. An important aspect of the art is shown in the teacher's personality, which is a model for students, as so as the need to address the problem already in undergraduate training of

teachers. In this regard, we present in the contribution partial results of the research, which was focused on the discovery of attitudes of future teachers to the individual aspects of environmental education with regard to the use of the excursion to the natural environment.

Key words: environmentaleducation, attitudes of students, environmental protection.

Ambivalentnost društvenih mreža u odgoju djece i mladih

Ana Čelik

S obzirom na činjenicu da je korištenje društvenih mreža postalo dio svakodnevnice u životima mladih, nezaobilazno je govoriti o tome da društvene mreže danas posjeduju dvostruku ulogu u procesu odgoja i obrazovanja: pozitivnu i negativnu. Ovaj se rad bavi ovom drugom stranom u kojoj se, između ostalog, javlja fenomen „nedruštvenosti društvenih mreža“. Svrha je rada istražiti koji su razlozi korištenja Facebooka (kao jedne od najpopularnijih društvenih mreža) i utvrditi odgojnu posljedicu korištenja Facebook društvene mreže. Rezultati provedenog istraživanja ukazuju na to da mladi Facebook koriste, osim u društvene svrhe, u svrhe traženja partnera i (djelomično) bijega od stvarnosti, da mladi osjećaju potrebu za korištenjem Facebooka, ali da ta potreba utječe negativno na njihov emocionalni, socijalni i moralni razvoj te da su mladi izloženi raznim oblicima virtualnog nasilja. Društvene mreže s jedne strane omogućuju mladima socijalno zbližavanje, olakšavaju i učvršćuju međusobnu komunikaciju, dok su s druge strane samo prividno društvene i u konačnici doprinose stvaranju socijalno izoliranih pojedinaca.

Ključne riječi: mediji, otuđenje, ovisnost, prijateljstvo, socijalizacija.

Multicultural Education in the context of Media Education in Primary Education

**Mária Vargová,
Mária Karasová**

Multicultural and media education are very current issue. Global education, which included it, is an indispensable part of primary education. We will deal with particular parts of global education, especially, media education and multicultural education, as means of media education that can shape pupils' attitudes to different cultures. Young age pupils' attitude to particular today's problems is a part of this work.

Key words: media education, cultural differences, pupil, primary education

Scenski prikaz kratkoga epskog djela kao temelj pismenoga izražavanja učenika razredne nastave

Tamara Drašković
Ana Kos

U razrednoj se nastavi jednostavni epski oblik prema nastavnom planu i programu obrađuje u trećem razredu osnovne škole. Svrha je rada ostvarivanje samostalnih pismenih radova učenika razredne nastave s obzirom na uprizorenje pet kratkih epskih vrsta (basni). Povod izrade ovog rada je Festival znanosti 2017. godine koji je obilježila tema *Vrijeme*. Učenici su svoju kreativnost iskazivali u radionici Svevremenost basni na Odjelu za nastavničke studije u Gospiću. Vođeni zadanim obrascem učenici su trebali osmisliti vlastitu basnu koja će u svojoj strukturi sadržavati sva obilježja basne kao književne vrste. Nakon provedene radionice radovi su se analizirali, a pritom se vrednovala struktura i sadržaj nastalih basni.

Ključne riječi: basna, festival znanosti, kreativnost

Vrijednosni relativizam u odgoju mladih kao posljedica medijske manipulacije

Anto Škraba

U suvremeno doba nezaobilazno je govoriti o medijima kao vaninstitucionalnom čimbeniku koji (su)djeluje u odgoju i socijalizaciji mladih. Kao sredstvo priopćavanja i poopćavanja, mediji slobodu postavljaju kao apsolutni postulat svoga djelovanja. Takva apsolutna sloboda jest dokidanje slobode i prilika za bijeg od odgovornosti. Osnovna pretpostavka ovoga rada je da mediji nameću mladima vrijednosni sustav i nude svoju poruku kao jedinu istinu. Oslobođajući mlade od autoriteta (obitelj, škola) koji teže odgovornosti, mediji danas u odgojno-obrazovnom procesu mlade dovode do „raskrižja vrijednosti“ tj. do određenog stanja izgubljenosti. Na teorijskoj razini analizirana je dostupna relevantna literatura, a rezultati ukazuju na to da mediji utječu na svijest i ponašanje mladih te da postoji poveznica između medijske manipulacije i stvaranja vrijednosnog relativizma kod mladih.

Ključne riječi: mediji, odgovornost, socijalizacija, sloboda, vrijednosti.

RADIONICA

Iskustvena radionica

Utjecaj kvalitete komunikacije na razvoj identiteta gluhe i nagluhe djece

Ružica Kežman
Tereza Szavai-Radić

Prikaz komunikacijskih barijera u isključivo oralnom okruženju za gluha i nagluha djecu (GINGD).

Radionica se sastoji od tri dijela:

Podatci o iskustvima učenja i spoznaje, GINGD u procesima komunikacije i edukacije, te školovanja. Uloga edukatora procesu nadilaženja komunikacijskih i spoznajnih prepreka u procesu edukacije i školovanja.

Sudionici radionice osobno će iskusiti i spoznati koja su ograničenja dominantna za GINGD u procesu učenja u isključivo govornoj sredini.

Vlastitim iskustvom spoznat će koliko je komunikacija važna i osjetljivo područje za ljude bez ili umanjene mogućnosti slušanja. Naglasak je na tome da komunikacija u tim uvjetima često nije kvalitetna i fluentna. Sami sudionici će, kao i GINGD, pokušati komunicirati uz odsustvo slušanja.

U komunikaciji i edukaciji važno je ostaviti otvorena vrata različitim modalitetima komunikacije kako bi svaka osoba mogla razviti i iskazati svoj cjeloviti identitet, kroz razvoj različitih kompetencija i postizanje ravnopravnosti u društvu. Osim toga važan je potencijal koji GINGD može ispuniti i dati u životnoj sredini i društvu koristeći primjerene oblike komunikacije za svoj razvoj identiteta uspješne osobe, a ne usamljenog gubitnika.

Ključne riječi: uključenost, komunikacija, ravnopravnost, kompetentnost, identitet